

Daniela Gregušová: Počítačový program a právo

1. vyd. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského 1999, s. 170.
ISBN 80-7160-109-8

Ivo Telec

Autorka, Daniela Gregušová, vedoucí katedry počítačového práva Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, zúročila své dosavadní dílčí práce na poli počítačového práva. Její dosavadní činnost se týkala jak vysokoškolské výuky a vědy, tak i praktické činnosti v právní informatice. Výsledkem je její monografie *Počítačový program a právo*. Jedním z podkladů jí bylo vlastní vysokoškolské skriptum *Vybrané kapitoly z počítačového práva* (Bratislava 1994).

Recenzovaná práce je rozvržena do několika částí, které jsou podrobně vnitřně členěny. Uvozena je autorčinou předmluvou, z níž připomínám slova, že „*spracovaná problematika je vybraná tak, aby svým rozsahom neprekročila rozumnú mieru ...*“. S tím třeba souhlasit. Nutno říci, že relativní přiměřenost rozsahu je ku prospěchu díla. Celá dnešní oblast počítačového práva a souvisících oborů je natolik rozsáhlá, že bez určitých podstatných řezů ji vědecky ani odborně nelze pojmut. Aníž by se jednalo o vícesvazkové dílo, určené jen pro úzký okruh vzdělanců v oboru. Proto se autorka ve své sevřené práci zaměřila na otázky základní, které se objevily při postupném vytváření počítačového práva jak na úrovni světové, resp. evropské, tak i slovenské a starší československé. I přes nezbytné zhuštění obsahu recenzované dílo neobsahuje nemístná zjednodušení. Širší rozhled po světovém vývoji počítačového práva, který je v něm vyjádřen, umožňuje, aby kniha svým obsahem oslovila i jiné než slovenské čtenáře.

Kromě již zmíněné předmluvy recenzovaná práce obsahuje stručný seznam zkratk a přehled použité literatury. Vskutku jde jen o literaturu použitou. Nikoli o bibliografický soupis literatury o počítačovém právu, který by byl mimořádně rozsáhlý a který by jistě překročil význam a účel recenzovaného díla a jeho vydání. Knize by však slušelo obsahové resumé ve světovém jazyce, které by u slovenské (ani u české) vědecké literatury nemělo chybět.

Jen krátce poznamenejme, že nakladatel technicky pochybil, jestliže knihu nevybavil patitulem. Označení nakladatele jako „*Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK*“, pod nímž své zboží uvádí na trh, neodpovídá jeho názvu a znesnadňuje určení jeho totožnosti. To jsou však věci, které z autorské

pozice obvykle nelze ovlivnit. Proto nejdu k tíži autorky, nýbrž nakladatele.

První část se povšechně zabírá vývojem počítačů a jejich postavením ve společnosti. Všimá si – mimo jiného – zdrojového a strojového kódu, jímž je počítačový program vyjádřen. Dále první část obsahuje přehled vývoje názorů na právní ochranu počítačových programů v Evropě a USA. Autorka si všimá i této ochrany prostřednictvím průmyslově-právních a souvisících instrumentů. Tj. z pohledu vynálezů, průmyslových vzorů, zlepšovacích návrhů, ochranných známek a práva proti nekalé soutěži.

Do první části autorka také zařadila právní pojetí počítačového programu jako předmětu autorskoprávní ochrany. Umožnila pohled na pojmy individualita a originalita ve smyslu autorskoprávním. Následuje přehled právní ochrany počítačových programů v některých cizích státech (USA, Velká Británie, Německo, Španělsko, Francie), stejně jako i přehled jejich ochrany v mezinárodním právu. Podrobněji je právně rozebrána v odborných kruzích známá směrnice o právní ochraně počítačových programů z roku 1991, která se uplatňuje v Evropské unii a v jejich členských státech.

Do první části recenzované práce patří i poměrně podrobný – a čtenářsky vítaný – přehled prvních soudních sporů, které se týkaly počítačového práva, resp. právní ochrany počítačových programů. Vybrány byly soudní spory z USA, které měly v tomto směru zásadní význam a mnohdy ovlivnily i jiné světové právní okruhy a systémy. Nebylo by však na škodu, kdyby autorka podrobněji zmínila i některé soudní spory z oblasti kontinentálních evropských právních řádů. Mám na mysli zejména judikaturu německou, která je – do jisté míry – kriticky a orientačně využitelná i na Slovensku a v některých dalších zemích právního okruhu, který byl a je ovlivněn německým právem.

Relativně samostatná pozornost je věnována vývoji autorskoprávní ochrany počítačových programů na Slovensku. Výklad je rozčleněn na dobu před přijetím slovenské zákonné autorskoprávní úpravy z roku 1997 a na dobu po ní.

Na předchozí pozitivně právně zaměřený výklad navazuje autorčino pojednání o autorskoprávních

smlouvách a o jejich vztahu k počítačovému programu. Tyto smlouvy jsou opět pojaty z pozitivně právního hlediska slovenského práva. Výklad je doplněn i o souvisící otázky ochrany databází ve slovenském autorském zákonu z roku 1997.

Konečně se dostáváme k druhé části recenzované práce. Ta je, kromě jiného, věnována softwaru jako předmětu obchodně závazkových vztahů. Odtažitě by nebylo, kdyby autorka zaujala právní názor na otázku věci hromadné či její obdoby. Právě u programového vybavení počítače se nám podobná právní úvaha nabízí.

Souhlasím s autorkou (s. 108), že v případě tzv. *shrink-wrap licence* (obchodních podmínek pod průsvitným obalem zboží), se kterým se setkáváme i ve slovenských (a českých) obchodech, se navrhané obchodní podmínky někdy stávají pro spotřebitele odborně nesrozumitelné. Mohou pro něj být i jednostranně nevýhodné. Právovědně a pozitivně právně vzato však nejde ani tak o hledání lepší smluvní nabídky na trhu či o hledání jiného prodejce, distributora apod. V tomto účelovém pohledu jde o něco jiného. Jde o posouzení platnosti návrhu na uzavření smlouvy. A to se všemi důsledky, které z toho vyplývají, včetně event. důsledků soutěžněprávních. Zdaleka totiž nejde jen o otázku práva autorského, ale též (mnohdy prvořadě) o věc práva spotřebitelského. Soukromého i veřejného.

Spotřebitel může být „nahým v trní“; navíc v represivním prostředí státní hrozby trestního stíhání za neoprávněný zásah do cizího práva. Chtít po něm, aby si ke koupi softwaru bral sebou do prodejny advokáta je absurdní. Nicméně stav na trhu může k tomu občas navádět. Srov. v těchto souvislostech

právní úvahy autorky o jednostranné hospodářské výhodě prodávajícího (s. 122).

Přehledové pojednání o volně šířitelných počítačových programech (s. 120) by bylo vhodné pozitivisticky začlenit do kontextu platného slovenského práva a kriticky je s ním konfrontovat. Jinak může hrozit jistá ztráta čtenářovy právní orientace v tom, o jaká práva se jedná.

Vynechány nejsou ani základní otázky internetu, elektronického obchodu, elektronických dokumentů ve slovenském právu a počítačové kriminality. I to patří do širšího kontextu práce.

Pro obeznaného českého čtenáře může být recenzovaná práce užitečná tím, že vyvolává možnost dílčí intelektuální konfrontace některých úprav slovenského autorského zákona z roku 1997 s novým českým autorským zákonem, který byl v době vydání recenzovaného díla ve stadiu ministerských příprav vládního návrhu.

Celkově můžeme říci, že napsání a vydání recenzovaného díla rozhojnilo slovenskou vědeckou literaturu, která se zabývá právem duševního vlastnictví. Autorka v něm soustředila a vyložila základní právní otázky počítačových programů. Vyšla přitom nejen z platného práva slovenského. Důsledkem tohoto širšího záběru je, že kniha může posloužit i zahraničním vědcům a odborníkům, kteří se profesně zaměřují na jednu z právních otázek dnešní informační společnosti. Recenzované dílo lze využít i jako rozšiřující literaturu k vysokoškolskému studiu práva duševního vlastnictví. Užitečné může být i pro praktikujícího právníka, který se hodlá zorientovat v dosti složitých otázkách počítačového práva.